

JUDAR, JUDENDOM & ANTISEMITISM

HANDLEDNINGSMATERIAL FÖR CIRKELLEDARE

Studieförbundet
Vuxenskolan

MATERIALET HAR GJORTS I SAMARBETE MED:

EXPO

MEDVERKANDE:

PETRA KAHN NORD

Nordisk representant för World Jewish Congress

JONATHAN LEMAN

Senior researcher EXPO

KLARA LJUNGBERG

Utbildningsansvarig EXPO

NINA TOJZNER

Generalsekreterare, Judiska Ungdomsförbundet i Sverige

DANIEL LEVIATHAN

Doktorand, arkeolog, föreläsare

COPYRIGHT:

STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

PROJEKTGRUPP:

SV GÖTEBORG

Antti Yliselä, Vernesa Dzelic Talajic,
Maria Bogeblad, Thereze Almström

SV STOCKHOLMS LÄN

Anton Ljungh

UTGIVNINGÅR:

2023

INNEHÅLL

	SIDA
STARTA EN STUDIECIRKEL	4
INTRODUKTION TILL STUDIECIRKELN	5
STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN	6
OM UTBILDNINGSMATERIALET	7
UPPLÄGG: STUDIECIRKEL	8
UPPLÄGG: WORKSHOP	9
ATT TÄNKA PÅ	10 → 11
TRÄFF 1 - VAD ÄR JUDENDOM?	12
TRÄFF 2 - JUDISK HISTORIA	13
TRÄFF 3 - JUDISK PRAKTIK & TRADITION	14
TRÄFF 4 - ANTISEMITISM OCH DESS HISTORIA	15
TRÄFF 5 - ANTISEMITISM I DAGENS SAMHÄLLE	16
AVSLUTNING & UTVÄRDERING	17
BILAGA	18 → 21

STARTA EN STUDIECIRKEL

Det krävs inga förkunskaper för att starta eller delta i en studiecirkel!

Detta utbildningsmaterial är skapat för att användas i en studiecirkel. En studiecirkel kan startas av vem som helst som har ett intresse av ett specifikt ämne och en vilja att leda en grupp människor.

RESPEKT & TRYGGHET ÄR VIKTIGT!

- Alla som deltar ska känna sig trygga
- Alla respekterar varandra
- Alla får vara med i samtalen

DET SKA VARA

ROLIGT

ATT VARA MED I EN
STUDIECIRKEL!

Det viktigaste med en studiecirkel är att man lär sig något nytt tillsammans med andra.

INTRODUKTION TILL STUDIECIRKELN

VARFÖR EN STUDIECIRKEL OM JUDENDOM?

Judar har en komplicerad historia och har genom tiderna mött många utmaningar. De har som folk varit, både aktade och föraktade, efterfrågade och förföljda. Det finns många myter, fördomar och tankar kring judar och judendom.

Denna utbildning vill öka den allmänna kunskapen om judar, judendom och antisemitism. Vi tar får ta del av historien ur ett judiskt perspektiv och livet som jude genom tiderna men också i nutid. Vi får en inblick i den mångfald av judisk praktik som finns i världen men även judars ställning som nationell minoritet i Sverige. Vi hoppas att det här materialet kommer att utmana fördomar och bekämpa antisemitism.

I ett bredare perspektiv har denna utbildning som syfte att skapa ett öppnare, tryggare och mer fördomsfritt och inkluderande samhälle.

MÅLGRUPP

Den här studiecirkeln vänder sig till dig som önskar lära dig mer om judendom, judar och antisemitism samt få en bättre kunskap och förståelse för hur det är att vara jude idag och tillhöra en nationell minoritet i Sverige.

STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

Studieförbundet Vuxenskolan (SV) är en idéburen organisation och ett av Sveriges största och äldsta studieförbund.

Vi finns i hela landet och bedriver partipolitiskt och religiöst obunden studie- och folkbildningsverksamhet i syfte att ge människor möjligheter att utvecklas.

VÅR VÄRDEGRUND

Vår värdegrund hävdar principen om människors lika värde baserat på de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Vår syn på bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor.

Den utgår från individens rättigheter och skyldigheter att som aktiv medborgare ta ansvar för en samhällsutveckling som stärker den liberala demokratin.

Studieförbundet Vuxenskolans vision är ett samhälle där varje människa växer genom kunskap, insikt och delaktighet. Vår idé och verksamhet är starkt förankrad i demokrati, jämställdhet, humanism och hållbarhet.

OM UTBILDNINGSMATERIALET

Utbildningsmaterialet består av fem filmer á ca 30 minuter, citat ur boken "@stoltjude: om judiskt liv i Sverige" och en studiehandledning som vänder sig till dig som vill starta en studiecirkel med hjälp av detta material.

Steg för steg får deltagarna, tillsammans med dig som är cirkelledare, ökad kunskap om judar och judendom genom historien och i nutid, både i Sverige och olika världsdelar.

Utbildningsmaterialet innehåller diskussionsfrågor, gruppövningar och konkreta tips som gör det enkelt för dig som är cirkelledare att förbereda och leda träffar med din grupp. Vid varje träff reflekterar ni över materialet tillsammans.

Utformningen av materialet gör det möjligt att antingen skapa en studiecirkel på fem träffar eller workshops. Detta utifrån deltagarnas behov och möjlighet att delta. Materialet kan användas både för fysiska och digitala träffar.

UPPLÄGG: STUDIECIRKEL

Utbildning om judar, judendom och antisemitism kan med fördel ordnas som en studiecirkel med 5 träffar á 3 studietimmar (en studietimme är 45 minuter lång).

Börja varje träff med en återblick.

Varje träff bör ha samma upplägg:

- studietimme 1
- paus 10 - 15 minuter
- studietimme 2
- paus 10 - 15 minuter
- studietimme 3

Be deltagarna svara på frågor som:

- Vad lärde vi oss på förra träffen?
- Några reflektioner över nya kunskaper, eventuella frågor eller förslag?

Visning av utbildningsfilmerna varvas med dialog, diskussionsfrågor och gruppövningar.

Varje träff ska förslagsvis också innehålla:

- Visning av en utbildningsfilm uppdelad till två eller tre delar
- Dialog och diskussionsfrågor
- En gruppövning
- Citat ur boken "@stoltjude: om judiskt liv i Sverige"

Gruppövningarna är anpassningsbara till gruppens storlek, deltagarnas behov och önskemål.

Att använda samma övningar med nya frågor gör att deltagarna enkelt förstår vad de förväntas göra.

UPPLÄGG: WORKSHOP

Det är fullt möjligt att använda utbildningsfilmerna för att anordna en eller två workshops.

De första tre filmerna Vad är judendom, Judisk historia samt Judisk praktik och tradition hör ihop och kan visas under exempelvis en halvdags workshop. Det samma gäller de sista två filmerna som handlar om antisemitism.

Alternativet är att ha en heldags workshop där de tre första filmerna visas under första halvan av dagen och de två sista filmerna visas under andra halva av dagen. Avslutningsvis görs en utvärdering.

Workshop (WS) ska i likhet med en cirkel ha en tydlig början och slut. Det går utmärkt att använda samma "lära känna" och utvärderingsövningar i en WS som i en cirkel. .

Det går också att använda samma diskussionsfrågor och gruppövningar som vi föreslår i studiecirkelns upplägg. En WS är ofta kortare tidsmässigt än en cirkel och alla diskussionsfrågor och övningar kan inte genomföras. Därför ska ledaren välja vilka övningar och frågor som ska tas upp med hänsyn till gruppens storlek och sammansättning.

ATT TÄNKA PÅ

Titta på hela materialet och planera ditt upplägg innan cirkeln börjar. Inför varje träff rekommenderar även att du bestämmer när du ska pausa filmerna för att inleda en diskussion utifrån diskussionsfrågorna eller genomföra en gruppövning.

Fyra filmer från boken @stoltjude tillhör också materialet. Du hittar dem här: eller här: @Stoltjude

Alla fem utbildningsfilmer finns på Youtube och kan ses genom att skanna QR-koden

eller klicka på länken om du använder materialet digitalt: "Judar, judendom och antisemitism"

Intro

Börja varje träff med en kort introduktion och återblick från föregående träff.

ATT TÄNKA PÅ

Deltagarna ska ges möjlighet att vara aktiva genom att ställa frågor, reflektera och diskutera. Därför har vi delat upp filmen i delar om ca 10 minuter. När du har visat en del kan du lätt pausa och inleda en diskussion med utgångspunkt i de medföljande diskussionsfrågorna.

AVGRÄNSNING

Vi är säkra på att filmer och frågor kommer väcka många spännande och intressanta diskussioner. En av dessa kan gälla "Israel- och Palestinakonflikten" som vi valt att inte beröra i denna utbildning. Anledningen är att vi gjort denna utbildning utifrån ett judiskt perspektiv. Konflikten i fråga är väldigt komplex och en utmaning även för erfarna forskare att prata om. Därmed är det inte heller något som en cirkelledare, utan krav på förkunskaper, bör hantera.

Om gruppen önskar fördjupa sig i denna fråga kan ni vända er till er lokala SV med förfrågan att SV anordnar en föreläsning eller workshop där experter bjuds in på temat "Israel och Palestina".

FÖRSTA TRÄFFEN

1

VAD ÄR JUDENDOM?

1 Abraham, Moses & Toran

- Vilka är de abrahamitiska religionerna och hur skiljer sig judendom från de andra religionerna?
- Diskutera gärna hur det är att följa praktik inom judendom i stället för att fokusera på tro som inom kristendom?.
- Vad är "Det lovade landet", varför fanns ett behov av det lovade landet?

VÄLKOMMEN
TILL KURSEN!

2 Det utvalda folket

- Varför är judar ett utvalt folk och vad innebär det att vara ett "utvalt folk"?
- Vad är skillnaden mellan Torah och Talmud?

3 Halacha

- Vad innebär det att vara jude?
- Finns det några kriterier för vem som enligt judendom är jude?
- Kan någon som inte är ättling till Abraham identifiera sig som jude/med judendomen?
- Vad betyder "Halacha"?

ANDRA TRÄFFEN

2

JUDISK HISTORIA

1 Israel

- Varifrån kommer ordet judar?
- Hur har historien om Jesus död påverkat det judiska folket genom historien?
- Vilken betydelse hade Jerusalem för uppkomsten av dagens Israel?

Intro

2 Diaspora

- Vilka konsekvenser hade valet "att inte bli kristna" för judarna genom tiderna?

Denna fråga lämpar sig för en gruppövning exempelvis "Fyra hörn" eller "Bikupan".

3 Från medeltid till 1800-talet

- Hur många judar tror man att det finns i världen?
- Vad betyder ordet diaspora och hur kommer det sig att många judar lever i diaspora idag?
- Hur påverkar livet i diasporan en individs möjlighet att leva ett judiskt liv? Är det skillnader i olika världsdelar/länder?

4 Judasreglementet

- Vad innebar "judereglementet" och när togs det bort i Sverige?
- Hur lever judar i Sverige idag?
- Vad betyder Förintelsen och vilken inverkan har den haft på den judiska populationen i Sverige genom tiderna?

Vilka är de mänskliga rättigheterna?

Diskutera gärna vilken inverkan Förintelsen har haft på FN:s allmänna förklaring konventionerna om Mänskliga rättigheter.

TREDJE TRÄFFEN

3

JUDISK PRAKTIK & TRADITION

Intro

1 Traditioner

- Vilka inriktningar finns inom judendomen? Vilka är skillnaderna mellan de olika inriktningarna?
- Varför ska judar helga sabbaten enligt judendomen?
- Kan man vara jude utan att följa de 613 påbud som ingår i förbundet mellan judar och gud?

- Vad är "kosher" och hur viktigt är det för judar?
- Vad är "kippa" och varför bör den bäras av vissa men inte alla?
- Diskutera gärna hur en viss klädsel som får bäras endast av kvinnor, respektive endast av män påverkar jämställdhet. Jämför gärna judendom med andra religioner där liknade förekommer.

Denna fråga lämpar sig för en gruppövning exempelvis "Fyra hörn" eller "Bikupan".

2 Högtider

- Vilka pilgrimshögtider firas inom judendom och varför firas de?
- Diskutera vilken betydelse religionen har för judar när det kommer till skola, helgdagar och traditioner i dagens Sverige?

FJÄRDE TRÄFFEN

4

ANTISEMITISM & DESS HISTORIA

Intro

1 Antijudaism

- Vad betyder antijudaism?
- Vad skiljer antisemitism från generell rasism?
- Vad är skillnaden mellan antisemitism eller antisionism?

2 Antisemitism

- Hur uppstod antisemitism?
- Vilken roll har kristendomen haft i förföljelsen av judar genom historien?

3 Nazismen

- Vad är nationalism? Finns det positiv nationalism?
- Diskutera gärna vilken inverkan nationalismen har haft på judar genom tiderna och i olika världsdelar.
- Hur ser nationalismen ut i Sverige idag och hur påverkar den svenskar som på något sätt skiljer sig från "normen" exempelvis som är judar?

Dessa frågor lämpar sig för en gruppövning exempelvis "Linjen" eller "Bikupan".

FEMTE TRÄFFEN

5

ANTISEMITISM I DAGENS SAMHÄLLE

Intro

1

Konspirationism

- Vad innebär konspirationism?

3

Antisemitism i mellanöstern

- Vad skiljer begreppen nazism och fascism. Vilken inverkan har de haft på judar genom tiderna?
- Vad är "Zion vises protokoll" och hur har det påverkat judars liv genom tiderna?
- Vilka orsaker kan det finns för förnekelse av Förintelsen?

2

Israelkritik & antisemitism

- Högerpopulistiska rörelser använder sig ofta av antisemitism. Varför tror ni att det är så?
- Antisemitism kamoufleras ofta som kritik av staten Israel. Vilka faror finns med detta?

Denna fråga lämpar sig för en gruppövning exempelvis "Fyra hörn" eller "Bikupan".

4

Det antisemitiska budskapet

Diskutera varför finns det så många konspirationsteorier kring judar och judendom. Vilka tror ni "vinner" på dem?

Denna fråga lämpar sig för en gruppövning exempelvis "Bikupan".

AVSLUT & UTVÄRDERING

AVSLUT

Det är viktigt att cirkeln avslutas på ett bra och positivt sätt. På den sista träffen ska därför avsättas extra tid för avslutning och utvärdering. Titta gärna tillsammans på förväntningarna som dokumenterades vid första cirkelns träff. Har de uppfyllts?

Deltagarna ska ges möjlighet att tycka till om cirkeln. Det ska finnas tid för att prata och reflektera om hur cirkeln har varit och hur arbetet har fungerat, samt tid för att säga "hej då" till varandra och eventuellt bestämma en återträff eller en fortsättning.

UTVÄRDERINGFRÅGOR

- Vad har varit bra?
- Vad skulle ni ha gjort på ett annat sätt?
- Vad har ni lärt er?
- Fick alla vara med och påverka?
- Skulle du kunna tänka dig rekommendera, starta eller delta i en cirkel i SV:s regi?

GRUPPÖVNINGAR

“Lära känna” -övningar

Skicka pennan

Skicka runt en penna. Personen som håller i pennan berättar om sig själv i ca. 1-3 minuter beroende på hur stor gruppen är. Någon får hålla koll på tiden. Detta är ett bra sätt att göra en presentation. Deltagarna får hålla i ett moment och presentationen blir inte så lång.

Intervjua varandra två och två

Dela in gruppen i par. Varje par får intervjua varandra i några minuter. Paret kan fråga egna frågor eller alla kan få samma frågor från ledaren.

Exempel på frågor:

Hur kom du till träffen idag?

Vilket är ditt favoritdjur?

Varför går du den här studiecirkeln?

Avsluta med att alla får presentera den person de har intervjuat.

Bildpresentation

Be deltagarna visa en bild som de har i sin mobiltelefon.

Be deltagaren att berätta varför hen vill visa den bilden.

Om studiecirkeln är digital, kan deltagarna lägga upp bilden i ert gemensamma forum så att alla kan se den där. Deltagarna kan skriva en text till bilden eller berätta via video varför hen valde den bilden.

VÄRDERINGSÖVNINGAR

Fyra hörn

Fyra hörn-övningen är ett bra sätt att starta ett samtal om värderingar. Välj en fråga eller en mening, ett påstående.

Exempel:

Studiecirklar är alltid bra!

Bestäm att de olika hörnen i rummet betyder olika saker.

Hörn 1 = jag håller med

Hörn 2 = jag håller inte med

Hörn 3 = ibland är studiecirklar bra, ibland dåligt

Hörn 4 = öppet hörn

Säg meningen och be deltagarna att ställa sig i det hörn som passar bäst med vad deltagaren tycker. Om deltagaren inte vet vad hen tycker, kan hen ställa sig i det öppna hörnet.

Det är viktigt att säga att inget hörn är rätt eller fel. Be sedan deltagarna i de olika hörnen att prata med de andra som står i samma hörn.

- Varför har de valt just det här hörnet?
- Vilka tankar har de?

Nästa steg är att be någon från varje hörn att berätta för alla vad de pratat om i hörnet, hur de har tänkt. Det är helt okej att byta hörn om deltagaren hör en tanke som gör att hen börjar tycka på annat sätt. Fyra hörn-övningar kan hjälpa deltagare att förstå sina egna och andras tankar.

BILAGA

Linjen

I övningen Linjen finns inte heller något rätt eller fel. Säg till deltagarna att på golvet i rummet finns en linje som går från ena väggen till den andra.

Vid ena väggen betyder linjen "JA, jag håller med!" och vid den andra väggen betyder linjen "NEJ, jag håller inte med!". Säg påståenden eller meningar och be deltagarna att ställa sig på linjen och visa vad de tycker.

Exempel:

Äpplen är godare än päron.

Om någon tycker lika mycket om äpplen och päron så kan personen ställa sig på mitten av linjen. Linjen kan på ett bra sätt visa att det finns många olika svar och tankar och inte bara ja och nej.

INKLUDERINGSÖVNINGAR

Bikupor

En bikupa är att i en liten grupp prata om ett ämne under en kort tid. Låt sedan varje grupp berätta kort vad de pratat om.

Par

Prata två och två för att reflektera över det som sagts, eller om något nytt. Be deltagarna att prata med någon de inte brukar prata med. Ibland kan paret sitta när de pratar och ibland kan det vara bra att stå och prata.

UTVÄRDERINGSÖVNING

Skicka pennan

Skicka en penna runt. Personen som håller i pennan berättar om vad man tyckte om studiecirkel. 1-3 minuter beroende på hur stor gruppen är. Någon får hålla koll på tiden. Detta är ett bra sätt att göra en utvärdering där alla kommer till tals.

LÄSTIPS

Stolt jude

Boken @Stoltjude – om judiskt liv i Sverige är baserad på Instagramkontot @Stoltjude
<https://www.instagram.com/stoltjude/>

Judiska Ungdomsförbundet i Sverige startade kontot 2015. Under åren har flera hundra judar delat med sig av det innebär för dem att vara judar i Sverige. Boken har samlat ett antal av dessa personliga berättelser där skribenter skriver om judisk kultur, religion och identitet.

Att vara jude - i vardag och helg av Chaim Halevi Donin

Rabbin Donin skriver om de stora dagarna i livet, som födelsen, bar- och bat mitsva, äktenskap, skilsmässa, sorg och döden, men han talar också om de rika judiska helgdagarna. Boken berör även vad det innebär att leva ett judiskt liv och hur man förenar det med det moderna samhällets krav.

Mellan träffarna kan deltagare utifrån eget intresse fördjupa sig i ämnet genom att läsa delar ur olika böcker.

Studieförbundet Vuxenskolan

I SAMARBETE MED

2023

